

ANATOLİY ALEKSEYEVIÇ ZVORIKİN'İN SOVYET SOSYALİST KÜLTÜRÜNE BAKIŞI

Umut Bekcan

Doç. Dr., Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü
Pamukkale Üniversitesi, Denizli
ubekcan@pau.edu.tr

ÖZET

Bu çalışma, Sovyet bilim insanı, sosyolog Anatoliy Alekseyeviç Zvorikin'in Sovyet sosyalist kültürü ile ilgili görüşlerine odaklanmıştır. Zvorikin'in iki önemli eserine dayanan bu çalışmada, öncelikle Zvorikin'den ve toplumsal bilimlerle ilgili fikirlerinden ana hatlarıyla söz edilmiş, ardından, Sovyetler Birliği'nde sosyalist kültürün ne anlama geldiği, gelişim aşamaları ve yükseltilmesi için yapılan (ekseriyetle eğitim ve bilim odaklı) faaliyetler üzerinde durulmuştur. Zvorikin'in kendisi de sosyalist kültür devrimi içinde yetişmiştir ve işçi sınıfı iktidarının yani yeni egemen sınıfın kültürüne uygun bir şekilde aydınlanmacı ve diyalektik bir bakışla, toplumsal bilimlerle ilgili düşüncelerini ve SSCB'de sosyalist kültürün inşa sürecini ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Anatoliy Zvorikin, Sovyetler Birliği, Sosyalist Kültür, Eğitim, Bilim, Toplum Bilimleri.

ANATOLY ALEKSEEVICH ZVORYKIN'S VIEW ON SOVIET SOCIALIST CULTURE

ABSTRACT

This study focused on the views of Soviet scientist and sociologist Anatoly Alekseyevich Zvorykin on Soviet socialist culture. In this study, which is based on two important works of Zvorykin, first, Zvorykin and his ideas on social sciences were mentioned, and then the meaning of socialist culture in the Soviet Union, its development stages and activities for its promotion (mostly education and science-oriented) were emphasized. Zvorukin himself, also grew up during the socialist cultural revolution and revealed his thoughts on social sciences and the process of building socialist culture in the USSR with an enlightened and dialectical view in accordance with the culture of the working class power, that is, the new ruling class.

Keywords: Anatoly Zvorykin, Soviet Union, Socialist Culture, Education, Science, Social Sciences.

GİRİŞ

Anatoliy Alekseyeviç Zvorikin, 74 yıllık Sovyetler Birliği deneyiminin neredeyse tamamına tanıklık etmiş bir bilim insanıdır. Bilim sosyolojisi, kişilik sosyolojisi, emek ve yönetim sosyolojisi üzerine birçok bilimsel çalışmaya imza atmıştır. Sovyetler Birliği'nde toplumsal bilimlerin gelişmesine önemli katkı sağlamış bir sosyologdur. Onun, Sovyet sosyalist kültürüyle ilgili ortaya koyduğu görüşler -eleştirilebilecek yanı olmakla birlikte- kuşkusuz çok kıymetlidir. Bu çalışma, Sovyet bilim insanı, sosyolog Zvorikin'in perspektifinden Sovyet sosyalist kültürüne bir göz atmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda, çalışmada öncelikle Zvorikin'den ve toplumsal bilimlerle ilgili fikirlerinden ana hatlarıyla söz edilmiş, ardından, Sovyetler Birliği'nde sosyalist kültürün ne anlama geldiği, gelişim aşamaları ve yükseltilmesi için yapılan (ekseriyetle eğitim ve bilim odaklı) faaliyetler üzerinde durulmuştur. Şunu söylemek gerekir ki, Zvorikin'in bakış açısını yansıtan bu kısa çalışma Sovyet kültürünü bütünüyle kavramak için yeterli değildir. Yine de devrim sonrası kültürel dönüşüm ve gelişim sürecini anlamak adına bir başlangıç teşkil edecektir.

ANATOLİY ALEKSEYEVIÇ ZVORIKİN'İN HAYATI VE ESERLERİ⁽¹⁾

Zvorikin, 19 Ekim 1901'de Moskova'nın yaklaşık 320 kilometre doğusunda, Murom'da dünyaya geldi. Ekim Devrimi sonrası iç savaş yıllarında Kızıl Ordu'da görev yaptı. 1925'te Moskova Devlet Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dış İlişkiler bölümünden mezun oldu. Daha sonra Ulusal Ekonomi Yüksek Konseyi'nde ve Donbass madenlerinde birkaç yıl çalıştı. Kızıl Profesörler Enstitüsü'nden, 1934'te teknoloji tarihi doktoru, 1939'da ekonomi doktoru unvanı aldı. 1930'lu yıllarda Tehnika gazetesinde çalıştı. Büyük Anavatan Savaşı'nın başladığı 1941 yılına kadar Moskova Maden Enstitüsü'nde ve Moskova Devlet Üniversitesi'nde dersler verdi, SSCB Bilimler Akademisi Doğa Bilimleri ve Teknoloji Tarihi Enstitüsü'nde bilimsel araştırmalar yaptı. Savaşta Stalingrad ve Merkez cephelelerinde bulundu. Ağır yaralandıktan sonra 1943-1946 yılları arasında Kömür Endüstrisi Halk Komiserliği'nde çalıştı. Ardından üç yıl Pravda'da bilim, teknoloji ve yükseköğretim bölümü

1 Zvorikin'in hayatı ve eserleri ile ilgili bilgiler "Anatoliy Alekseyeviç Zvorikin" başlığı altında iki kütüphane ve bir enstitüye ait internet kaynaklarından derlenmiştir. İlgili kaynaklara şu linklerden ulaşılabilir:

<<https://land.lib33.ru/site/publication/2785>>, <http://publ.lib.ru/ARCHIVES/Z/ZVORYKIN_Anatoliy_Alekseevich/_Zvorykin_A.A..html>, <https://www.isras.ru/pers_about.html?id=555>

editörlüğü yaptı. Aynı zamanda SSCB Bakanlar Kurulu'na bağlı Buluşlar ve Keşifler Komitesi'nin başkanlığını yürüttü. 1948'den 1959'a kadar Büyük Sovyet Ansiklopedisi'nin baş editör yardımcılığını, 1957'den 1961'e kadar Dünya Kültür Tarihi Bülteni'nin baş editörlüğünü yaptı. Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu üyeliği, Uluslararası Bilgi Komisyonu başkan yardımcılığı yaptı ve Uluslararası Çalışma Ofisi'nin çalışmalarına katıldı. On yılı aşkın bir süre UNESCO Uluslararası İnsanlığın Bilimsel ve Kültürel Gelişimi Tarihi Komisyonu'nda başkan yardımcılığı görevinde bulundu ve Sosyal Bilimlerde Uluslararası Belgeleme Komitesi üyeliği yaptı. 1968'den 1988'e kadar SSCB Bilimler Akademisi Sosyoloji Araştırmaları Enstitüsü'nde çalıştı. 11 Eylül 1988'de Moskova'da öldü.

Şekil 1. Anatoliy Alekseyevich Zvorkin, 1901-1988.

Kaynak: https://fulltext.lib33.ru/biblioteka/b/bi/krai/01hse/01_02kbq/kr00000165/kr00000165.jpg

Zvorkin'in eserlerinden bazıları şöyle sıralanabilir:

- Oçerki po istorii sovetskoy gornoy tehniki. (1950). Sovyet madencilik teknolojisinin tarihi üzerine yazılar. (1950).
- İstoriya Tehniki. (1962, soavt.). Teknoloji tarihi. (1962, ortak yazar).
- Nauka, proizvodstvo, trud. (1965). Bilim, üretim ve emek. (1965).
- Naučno-tehničeskaya revolyutsiya i yiyö sotsialniye posledstviya. (1969). Bilimsel-teknolojik devrim ve toplumsal sonuçları. (1969)
- Hauka, obşestvo, çelovek. (1969). Bilim, toplum ve insan. (1969).
- Sotsialno-psihologičeskiye problemi upravleniya (1975, red., soavt.) Yönetimin sosyo-psikolojik sorunları. (1975, editör ve ortak yazar).

- Sotsialniye faktori deyatelnosti nauçnih organizatsii (1980 red., soavt.) Bilimsel organizasyon faaliyetlerinde sosyal faktörler. (1980, editör ve ortak yazar).
- Nauçnyy kollektiv: opit sotsiologičeskogo issledovaniya (1980 red., soavt.) Araştırma ekibi: sosyolojik araştırma deneyimi. (1980, editör ve ortak yazar).
- Nauçnyy sotrudnik i nauçnyy kollektiv kak obyekt sotsiologičeskogo issledovaniya (1982, red., soavt.) Sosyolojik araştırmanın nesneleri olarak araştırmacı ve araştırma ekibi. (1982, editör ve ortak yazar).

Bunların dışında başlığınan ziyade metnine de ulaşılabildiğimiz iki önemli çalışması daha vardır ve bu yazıda bu çalışmalarından epey faydalanılmıştır. İlki, toplumsal bilimlerle ilgili görüşlerini öğrenme imkanı veren ve Türkçeye de çevrilen "Sovyetler Birliği'nde Toplum Bilimleri: Sonuçlar ve Eğilimler" başlıklı makalesidir^[2]. Diğeri ise, 1970'te UNESCO tarafından basılan, N. İ. Golubtsova ve E. İ. Rabinoviç'in desteğini de alarak yazdığı "Cultural Policy in the Union of Soviet Socialist Republics" (Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nde Kültür Politikası) adlı çalışmasıdır. İlk olarak aşağıda, toplumsal bilimlerle ilgili düşüncelerine ana hatlarıyla değinilmiştir.

ZVORİKİN VE BİLİM

Zvorkin'e göre bilim, insanın bilgilerini kullanarak dünyayı kendi yararına olacak biçimde değiştirme yolunda yüzyıllar süren ilerlemesinin bir ürünüdür. Gerçek dünyanın yasalarını derinden kavrama imkanı sağlar. Olgusal gözlemlerden hareket ederek olayların doğuşunu ve gelişimini açıklamaya ve neden ile sonuç arasındaki ilişkiyi bulmaya çalışır. Bilim, bütün olayların nedenleri olduğu inancına dayanır. Nesnel yasaların bilinçli bir şekilde kullanılması bilim sayesinde mümkün olur (Zvorkin, 1969: 10).

Toplumsal bilimlerin yöntemi tarihsel materyalizm üzerine kurulu olmalıdır. Tarihsel materyalizm, bütün olarak toplumsal hayatla ve onun karşılıklı etkileşim halinde bulunan güçleriyle ilgilenmektedir. Her bilimde olduğu gibi, toplumsal bilimlerde de bilginin amacı nesnel gerçeğe ulaşmaktır. Hayatın gözlemlenmesi, diyalektik bir bakışla olayların çözümlenmesi ve olguların incelenmesi manasına gelir. Soyutlamanın toplumsal bilimlerdeki yeri çok önemlidir. Konunun/sorunun içinde bulunduğu bağlama dikkat etmek gerekir. Örneğin, sosyolojik bir araştırma yapılırken malzemenin hangi şartlar altında (tarlada mı, çalışırken mi ya da bir dinlenme veya sohbet ortamında mı vs.) toplandığı, ayrıca soru

² Makalenin orijinali UNESCO tarafından yayımlanmıştır: A. A. Zvorkin, "The social sciences in the U.S.S.R.: achievements and trends", International Social Science Journal, Vol. XVI, No 4, 1964, ss. 588-602. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf000001865271=null&queryId=ad1a17d6-5af3-4e75-9791-dbb05085885> Erişim Tarihi: 19.06.2022

biçimlerinin cevap üzerinde nasıl bir etkisi olduğu göz önünde tutulmalıdır. Toplumsal bilimlerin, toplumun gelişiminde saklı olan özne-nesne ilişkileri üzerine kurulu kendine özgü yanları vardır. Doğal olaylardan farklı olarak toplumsal gelişim insan ilişkilerinin ürünüdür. İnsan edilgen bir nesne olarak değil, gerçeği değiştiren, etkin, yaratıcı bir güç yani özne olarak görülmektedir. İnsanın özne olarak üretim yoluyla kendisini ortaya koyma süreci, kendisi hakkındaki bilincinin gelişimine yani kendisini kendi dışında kalan doğadan ayırt edecek duruma gelmesine ayrılmaz bir biçimde bağlıdır. Özne-nesne diyalektiği çok özel bir öneme sahiptir. Zira ona göre, insan tarihte eşi görülmedik bir rol oynamakta, toplumu bilinçli olarak yönlendirmekte ve gelişimini örgütlenmektedir (Zvorykin, 1969: 13-16). Sovyet bilimi; hayatı, toplumu, dünyayı diyalektik bir bakış açısıyla anlamaya çalışan işçi sınıfının bilimidir. Zvorykin'in insanın; etkin, yaratıcı, toplumu bilinçli olarak yönlendiren, örgütleyen bir özne olduğuna ilişkin düşünceleri Sovyetler Birliği'nde Ekim Devrimi sonrası, devrime, yeni üretim ilişkilerine uygun bir sosyalist kültürün inşası hususunda yapılan çalışmaların fikrinsel/teorik temeliyle de örtüşmektedir.

Zvorykin'in hayatı, eserleri ve toplumsal bilimlerle ilgili genel düşüncelerin ardından şimdi, (onun rehberliğinde) SSCB'de, insanın; etkinliği ve gücüyle sosyalist kültürün inşası ile ilgili neler yaptığı konusuna yakından bakılabilir.

SOSYALİST KÜLTÜR: YENİ BİR YAŞAM

Kültür, Türk Dil Kurumu'nun internet sitesinde şöyle tanımlanıyor:

“Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin.” (Türk Dil Kurumu, 2022).

Türkçeye çevrilmiş bir Sovyet kaynağında ise şöyle: “İnsan toplumlarının bilim, teknik, sanat, devlet ve toplumsal hayata ilişkin örgütleniş, eğitim, sağlık vb. bütün alanlardaki başarılarının, kazanımlarının tümü.” Buraya kadar hemen hemen birbirine yakın tanımlar olduğu söylenebilir. Ama Sovyet kaynağı şu saptamayı belirtmeden geçmiyor: “Antagonist sınıflı toplumlarda kültür de sınıfsal bir karakter taşır ve toplumda egemen olan kültür, o toplumdaki egemen sınıfın kültürüdür” (Aşukin, vd., 1979: 144). Bu saptama, sosyalist devrimle alaşağı edilen burjuva sınıfının ve egemen kültürünün yerini işçi sınıfı kültürünün alacağını da açık etmiş oluyor. Sosyalist kültür, işçi-köylü tüm halkın ortak kültürüdür ve kendinden önceki sosyo-ekonomik formasyonların kültürlerindeki en değerli, en ilerici öğelerle beslenmiştir. Geçmişin manevi mirasının ve dünya kültürünün tüm değerlerinin özümsemesi, eleştirel bir gözle incelenmesi ve sömürücü sınıfların gerici ideolojileriyle, geçmişin kör inançlarının yenilgiye uğratılması teme-

linde kurulabilir (Aşukin, vd., 1979: 144).

Sosyalist bir devrimle kurulan yeni siyasal ve ekonomik sistem, yeni ve kolektif bir yaşamı beraberinde getirir ve doğal olarak sosyalist bir kültüre ihtiyaç duyar. Sosyalizmin yerleşmesi için halk kitleleri sosyalist ideoloji ve kültürü kavrayıp özümsemelidir. Sosyalist kültürün inşası konusunda Sovyetler Birliği tecrübesi bize iyi bir model sunmaktadır.

Zvorykin'in de belirttiği üzere, bu modelin yani Sovyetler Birliği'nde sosyalist kültürün temeli Lenin tarafından atıldı. Halkın kültür seviyesinin yükseltilmesi sosyalist iktidarın acil görevleri arasındaydı. Ülkenin ekonomik ve politik kazanımları için işçilerin ve köylülerin belirli bir eğitim standardına ulaştırılması gerekiyordu. Ekim Devrimi, emekçilere yeni bir yaşam yaratma imkanı veriyordu. Sosyalist kültürün inşası toplumun manevi yaşamında dönüm noktasıydı. Marksist dünya görüşü, devrimci proletaryanın çıkarlarının ve bakış açısının tek gerçek ifadesiydi. Proletaryanın kültürü de insanlığın biriktirdiği bilgi deposunun mantıksal gelişimiydi. Lenin, kültürel gelişme konusunda, kitlelerin yaratıcı inisiyatifinden destek alırken devlet denetimi ilkesini de uygulamaya koydu. Konuyu, kapsamlı ve tutarlı bir şekilde ele aldı (Zvorykin, 1970: 9-10).

Zvorykin'in kültür kavramı/olgusu üzerine düşünceleri şöyle özetlenebilir. Kültür, doğanın yarattığından farklı olarak insan tarafından yaratılan şeydir. Kültürel bir değeri tanımlamanın nesnel kriteri, onun toplum için ilerici karakteridir. Kültür, hem esas olarak biçimle ilgili kendi iç yasalarına, hem de içerik açısından sosyal gelişme yasalarına tabidir. Toplumun ilerlemesi ile birlikte aşamalı olarak gelişir. Kalitesi, bir sosyo-ekonomik modelden diğerine geçişle değişir. Bu dönüşüm sürecinde, yeni toplum ya da yeni bir aşamaya giren toplum, geçmişin kültürünü reddetmez, ondan ihtiyaç duyduğu tüm unsurları alır, yeni bir toplumsal yapının kültürünü yaratmak için onları dönüştürür ve geliştirir. Kültürel dönüşüm ve gelişme süreci, insanoglunun yaşamının ilk yıllarından itibaren özümsemiği eski etnik ve ulusal kültür biçimlerinin kültürün gelişimi üzerinde muazzam bir etkiye sahip olması gerçeğiyle karmaşıklaşır. Ya eski biçimlerini korurlar ve insanın yeni taleplerine ve yeni çıkarlarına göre dönüştürülen yeni bir içerik alırlar ya da insan yeni konumunu değerlendirirken reddedilirler. Yine de kültürü tanımlarken onun sadece niteliksel yönünden bahsetmek bir hata olur. Çünkü kültürel gelişimin (kültürel değerlerin yaratılması) yoğun yönüne ek olarak, bir de kapsamlı yönü vardır, yani kültür ve kültürel etkinliklerin geniş kitlelere yayılması. Kültürün bu kapsamlı gelişimi, ilerleme için belirleyici bir öneme sahiptir, kültür bu koşullarda insan faaliyetinin güçlü bir aracı haline gelir. Aynı zamanda, kültürün kapsamlı gelişimi, daha yoğun yani niteliksel gelişimin temellerini atmaktadır. Giderek artan sayıda insan, yalnızca kültürü özümsemekle kalmayıp, kültürel yaşama kendi saflarından katılmaktadır. Kültür, yalnızca yeni toplum-

sal ilişkilerin zafere ulaşmasından önceki dönemde değil, kapitalist kültürden sosyalist kültüre geçiş vesilesiyle özellikle keskinleşen farklı sınıflar ve toplumsal güçler arasındaki mücadele sürecinde de gelişir, bu sırada gerici sınıflar giderek daha fazla kültürel gelişmeyi frenleyici bir unsur haline gelir. Sosyalist ve komünist kültürler, geniş işçi kitlelerine ilk kez dünya kültürünün kazanımlarını paylaşmaları ve aktif olarak katılmaları için her fırsatın verildiği kültür devrimi ile bağlantılı olmaları gerçeğiyle karakterize edilir. İşçi kitleleri yeni kültürel yapının inşasında yer alır. Sosyalist ve komünist kültürlerin bir diğer ayırt edici özelliği, çeşitli farklı ulusal kültür biçimlerinin toplumsal içeriğine dayalı olarak, evrensel ve sınıf kültürünün tek bir bütün halinde tedrici ama kalıcı bir karışımıdır. Marksist-Leninist ideoloji, bu kültüre hakim olur. Bu ideoloji geliştikçe ve politik yönleri azaldıkça, komünist kültürün hümanist içeriğine daha fazla önem verilir (Zvorykin, 1970: 10-12). Zvorykin, SSCB’de sosyalist kültürün inşasını diyalektik bir bakış açısıyla ele almıştır.

SOVYETLER BİRLİĞİ’NDE SOSYALİST KÜLTÜRÜN İNŞASI

Ekim Devrimi, SSCB’de toplumsal gelişmenin sosyalist dönüşümünü ve karakterini belirlemiştir. Zvorykin, devrimden 1970 yılına kadar olan süreçte toplumun yaşadığı değişme ve gelişmelere paralel olarak kültürel inşanın üç aşamada gerçekleştiğini ortaya koymaktadır. Ona göre, kültürel inşanın ilk aşaması 1917’den 1927’ye kadar olan dönemi kapsar. Bu dönem, Sovyet sosyalist kültür devriminin başlangıcıdır. Bu dönemde en önemli sorun, yeni toplumun kültürel gelişiminin temelleri ve genel hatları üzerinde karar vermektir. Aleksandr Bogdanov, Valerian Pletnev ve Proletkült örgütü burjuva olarak nitelendirdikleri geçmişin tüm kültürel mirasının reddedilmesini talep ediyor ve proleter kültürü baştan aşağı inşa etmek istiyorlardı. İnsanın kültürel gelişiminin yüzyıllar boyunca elde ettiği başarılarla yönelik bu ilkel yaklaşım, Lenin ve destekçileri tarafından kesin olarak reddedildi. Lenin, işçi sınıfı ve partisinin, önceki nesiller tarafından yaratılmış kültürel gelişimin tek yasal mirasçısı olduğunu düşünüyordu. Marksizm, devrimci proletaryanın ideolojisi olarak burjuva çağının kazanımlarını reddetmek şöyle dursun, insan düşüncesinin ve üretiminin iki bin yılı aşkın bir süredir ürettiği değer ve kültürü özümsemiş ve yeniden biçimlendirmişti (Zvorykin, 1970: 14).

Lenin, devrim öncesi okullarda çocuklara ulusal önyargılar aşılandığını, başka halklara ve diğer uluslardan işçilere karşı düşmanlık kışkırtıldığını dolayısıyla devrim sonrası yeni kuşağın eskisi gibi eğitilemeyeceğini söylüyordu. Ders organizasyonunu, örgütlenme sorununu ve gençliğin eğitimini radikal bir şekilde değiştirebilirlerse, eski topluma benzemeyen bir toplumun kurulmasını yani komünist bir toplumun inşasını başarabileceklerini düşünüyordu. Bunu da sadece komünistlerin eliyle yapamazlardı. Zira, komünistler halk denizinde bir damlaydı. Davalarını, rotalarını doğru göstermeli ve halkı kazanıp yönlendirmeliydiler (Krupskaya, 2013:

16, 20, 33).

Bu aşamada, Lenin’in gösterdiği doğrultuda, eski toplumdaki miras kalan tüm kültürel unsurların özümsemesi ve halk kitlelerinin kullanımına sunulması görevi başarılmıştı. Eğitimin geliştirilmesine ve geçmişin utanç verici mirası olan halk arasındaki kitlesel cehaletle mücadeleye büyük önem verildi. Bu çerçevede SSCB’de, okuma yazma bilmeyenin kalmaması için okullar ve kulüpler, ayrıca yetişkinler için okullar, köylerde okuma salonları ve kütüphaneler kuruldu. İşçilerin orta ve yükseköğrenim görmelerinin önündeki tüm engeller ortadan kaldırılarak, tüm okulların ve diğer eğitim kurumlarının devlet tarafından yönetileceği, tek tip, ücretsiz, zorunlu, laik bir eğitim sisteminin temelleri atıldı. Köken, cinsiyet ve milliyetten bağımsız olarak eğitime erişimin herkes için eşit olduğu kabul edildi. Eski koşullarda ortaöğretime devam edemeyen işçi ve köylülerin çocuklarına yükseköğretim kurumlarının pratikte erişilebilir hale getirilmesi için tüm okullarda işçi fakülteleri (rabfaki) veya hazırlık bölümleri açıldı. Entelektüel işçi sıkıntısı, eski sistemin aydınlarının hizmetleriyle giderilmeye çalışıldı (Zvorykin, 1970: 15).

Şekil 2. "Kitap okumazsan, yakında okuma yazmayı unutursun." 1925 yılına ait bir Sovyet afişi. Afişte bir kadın Dünyayı Sarsan On Gün kitabını okuyor.
Kaynak: https://en.wikipedia.org/wiki/Cultural_Revolution_in_the_Soviet_Union#/media/File:%22If_you_will_not_read_books,_you_will_forget_the_grammar.%22.jpg
Erişim Tarihi: 19.06.2022

Kültür devriminin ikinci aşaması 1928-1958 yılları arasına denk gelir. Kültürün tamamen sosyalist çizgilerle kapsamlı bir dönüşümünün yaşandığı bir dönemdir. İşçilerin eğitilmesi, aydınları sosyalizme kazandırma, bilim ve sanat kültürü seviyesini yükseltme girişimle-

ri, kültürel faaliyetin tüm alanlarında Sovyet halkları arasında yaratıcı işbirliğinin organizasyonu, nüfusun temel kültürel gereksinimlerini karşılamayı mümkün kılmak için kültürün maddi temellerini geliştirme, ülke çapında sanatsal yaratıcılığı teşvik etme ve uluslararası kültürel temasların kurulması ve genişletilmesi önemli hamlelerdi. 1928-58 dönemi; kültürel geri kalmışlığın ortadan kaldırıldığı, bilimsel alanda da ilerlemenin sağlandığı, Sovyet sosyalist kültürünün dünya çapında konumunun, saygınlığının ve etkisinin arttığı bir aşamaydı. Ayrıca, kafa ve kol işçileri, kasaba ve köyler arasında ve tabii SSCB'nin farklı halkları arasında kültürel eşitsizliği ortadan kaldırma mücadelesinde epey yol alındı. Kültürel inşanın üçüncü aşaması 1958'den sonraki dönemi içeriyordu ve sosyalist kültürü, komünist kültüre dönüştürmeye ayrılmıştı. Zvorykin'e göre, maddi ve teknik temelleri ile komünizmin inşası, büyük ölçüde nüfusun kültürel düzeyini yükseltmeye devam etme yeteneğine bağlıydı. Bu, karşılıklı bir süreçti. Bir yandan, insanın çok yönlü gelişimi, toplumun ve bireyin çıkarlarının uyumlu bileşimi, komünizmin maddi ve teknik temellerinin oluşturulmasında sağlanan ilerleme ile belirleniyordu. Öte yandan, komünizmin maddi ve teknik temellerinin kurulması, komünist toplumsal ilişkilerin getirilmesi, yeni bir insan tipinin eğitimi olmaksızın düşünülemezdi (Zvorykin, 1970: 15-16).

1961'de Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin (SBKP) 22. Kongresi'nde kabul edilen görevlerinden biri, "gerçek, zengin bir manevi kültür yaratmak" idi. Parti, Sovyet toplumunun öncü ve yol gösterici gücü olarak halkın çıkarlarını ve isteklerini ifade eden kültür politikasının temel ilkelerini ilan etme yetkisine sahipti. SSCB'nin hükümet organları bu ilkeleri uygulamaya koymaktan ve ülkedeki kültürel gelişimin günden güne denetlenmesinden sorumluydu. Kitap yayıncılığı ve eğitiminin güçlü bir şekilde geliştirilmesi, kütüphane, amfi, okuma salonları, tiyatro, kültür evleri, kulüpler ve sinemaların sayısının artırılması, ülke çapında radyo yayın ağının tamamlanması, tüm sanayi ve tarım alanlarını kapsayan televizyon istasyonlarının kurulması parti programı kapsamındaydı. Herkes için zorunlu orta öğretimin gerçekleştirilmesi, okul öncesi ve okul çağındaki çocukların sosyal eğitimi, yetişen neslin yüksek seviyede eğitimi ve öğretimi sağlayan şartların oluşturulması, yüksek ve orta ihtisas eğitimi, partinin kendine yüklediği ödevler arasındaydı (Zvorykin, 1970: 10, 16-17; Sovyetler Birliği Komünist Partisinin Programı, 1961: 106-108)³.

3 Burada araya girip Zvorykin'in gözden kaçırdığı noktayı belirtmekte fayda var. Zvorykin'in üçüncü aşama olarak ifade ettiği; 1958'den sonra sosyalist kültürü, komünist kültüre dönüştürme süreci SBKP'nin 22. Kongresi'nde kabaca şu şekilde ifade edilmişti. Artık SSCB, sosyalist bir topluma sahipti ve 20 yıl sonra (1980 yılında) komünist topluma ulaşacaktı. Bu bir hedef olarak belirlendi. Hatta Parti Birinci Sekreteri Nikita Hruşçov, bunun sözünü verdi ve SBKP de böyle bir taahhüt altına girmiş oldu. Buna göre SSCB, ilk on yılda (1961-1970), komünizmin maddi-teknik temeli yaratarak kişi başına üretim açısından kapitalizmin en zengin ülkesi olan ABD'yi geçecek, herkesin maddi ihtiyaçları giderilecekti. İkinci on yılın sonunda ise, (1971-1980) komünizm bütün halka maddi ve kültürel nimetler bolluğu sunacak, ihtiyaçlara göre paylaşım ilkesinin hayata geçirilmesine çok yaklaşılabilecek, tek ve genel halk mülkiyetine yavaş yavaş geçiş sağlanacaktı. Böylece komünist toplum genel hatlarıyla kurulmuş olacaktı (Sovyetler Birliği Komünist Partisinin Programı, 1961: 56-57). Oysa bu dönemde komünist

Kültür devriminin aşamalarını bu şekilde özetleyen Zvorykin'in sosyalist kültürün inşası süreciyle ilgili ortaya koyduğu (eğitim ve bilim alanındaki faaliyetler, ihtiyaçların belirlenmesi/planlanması ve kültürel inşası sürecinde insanın konumuna dair) tespit ve görüşlerini üç başlık altında toplamak mümkündür.

Sosyalist Eğitim ve Bilim

SSCB'de kamu eğitim sistemi, tüm vatandaşlara eşit şans sağlamak amacıyla düzenlenmişti. Sovyet devletinin ilk yıllarında ilan edilmiş ilkelere dayanıyordu. Okul öncesi eğitim kurumları, 1 ila 3 veya 4 yaş arası çocuklar için kreşleri; 3-7 yaş arası çocuklar için anaokullarını ve yetimler için pansiyonları içeriyordu. Birçok kurum ve kuruluşa bağlı okul öncesi eğitim kurumları bulunmaktaydı. Bağlı oldukları organların kontrolü altındaydı. Ancak ulusal eğitim kurumları (eğitim bakanlıkları ve yerel eğitim departmanları) yaptıkları eğitim çalışmaları ve bunların düzenlenme biçimleri üzerinde genel denetim uyguluyor ve bunları yürütecek personelin eğitimi sağlıyordu (Zvorykin, 1970: 20).

Genel sekiz yıllık eğitim ve orta öğretim sağlayan eğitim kurumlarını şöyle sıralamak mümkündür: (Zvorykin, 1970: 21).

- Aynı seviyedeki yatılı okullar ve çocukların ebeveynlerinin çalışma saatlerinin sonuna kadar kalabilecekleri okullar da dahil olmak üzere, 7 yaşından büyük çocuklara hizmet veren (ilk) sekiz yıllık okullar.
- On sınıftan oluşan ortaokullar (7 yaşından büyük çocuklara ve sekiz yıllık bir okulda eğitimi tamamladıktan sonra devam etmek isteyen çocuklara yönelik genel eğitim veren gündüz okulları).
- Ortaöğretim akşam okulları (vardiyalı, mevsimlik), ortaöğretim uzaktan eğitim (correspondence course), yetişkinler için ortaöğretim okulları (genç ve yetişkin sanayi işçilerinin işte çalışırken tam bir ortaöğretim alabilecekleri genel eğitim okulları. Böylece eğitimi tamamlayan kişilerle aynı haklara sahip oluyordular).
- Fizik, matematik, kimya, biyoloji bilimleri veya dil bilimlerinde daha yoğun eğitim ile birlikte genel bir eğitim sağlayan uzmanlaşmış ortaokullar.
- Özel sanatsal yeteneklere sahip çocuklar için tasarlanmış ve uzmanlık eğitimi ile birleştirilmiş özel eğitim sağlayan müzik, sanat ve koreografi okulları.

topluma ulaşmak şöyle dursun, sosyalist bilinç ve ideolojide, 1953'e kadar Stalin liderliğinde geçen ikinci aşamada sağlanan ilerlemenin ötesine geçilemediğini, dahası Sovyet halkının giderek apolitik bir konuma doğru sürüklendiğini söylemek pek de yanlış olmayacaktır. Zvorykin'in henüz 1970 yılında yazdığı bu çalışması bu tespitleri ortaya koyabilmesine imkân vermiyor olabilir. Bununla birlikte, 1980 yılında komünist topluma ulaşma hedefinden bahsetmemesi, bu konuda tarih vermenin çok da sağlıklı bir şey olmadığı fikrini benimsemiş olabileceği ihtimalini akla getirmektedir.

- Fiziksel olarak hassas çocuklar için akademik eğitimin genel tıbbi ve önleyici bakım ile birleştirildiği özel sanatoryum okulları (Psikolojik veya fizyolojik olarak engelli çocuklar, mesleki eğitimin esasları ile birlikte genel bir eğitim veren özel yatılı tip okullara devam ediyorlardı).

Bir yıldan üç yıla kadar kurslar veren ve sanayi, ulaşım, tarım, inşaat ve hizmet sektörleri için vasıflı işçi yetiştirmek üzere tasarlanmış mesleki-teknik okullar ile büyük sanayi, tarım ve inşaat konularına bağlı iki yıla kadar süren kurslar veren teknik kolejler ise mesleki ve teknik eğitim kurumlarını oluşturuyordu. Mesleki-teknik okullara, kolejlere ve kurslara kabul için adayların sekiz yıllık bir okulda eğitim görmüş olmaları, teknik kolejlere kabul için ise, adayların tam bir ortaöğretim almış olmaları gerekiyordu. Mesleki-teknik eğitim kurumları, SSCB Bakanlar Kurulu Mesleki-Teknik Eğitim Devlet Komitesinin ve Birlik cumhuriyetlerindeki ilgili organların yetki alanına giriyordu. Bunlar yönetimden, metodolojik rehberlikten, öğretim materyallerinin üretiminden, materyal ve teknik malzemelerden, öğretmenlerin pekiştirme kurslarından vb. sorumluydu. Teknikler, kolejler ve uzmanlaşmış okullardan oluşan uzmanlaşmış orta öğretim sistemi, ulusal ekonominin ve kültürün tüm dalları için ara eleman yetiştiriyordu. Uzmanlaşmış ortaöğretim kurumlarına giriş, sekiz yıllık bir okul kursunu veya bazı uzmanlıklarda bir ortaokul kursunu tamamlamaları koşuluyla her yaştan (14'ten 80'e kadar) öğrencilere açıktı. Burada, ortaöğretim düzeyinde genel bir eğitimin yanı sıra, öğrencileri teknisyen veya usta-başı olarak çalışmalarına imkan veren özel bir eğitim veriliyordu (Zvorykin, 1970: 21-22).

Yükseköğretim, bilim ve teknolojinin çeşitli dallarına, ulusal ekonomiye ve kültüre karşılık gelen kurumları içeriyordu. Daha yüksek nitelikli uzmanların yetiştirildiği yükseköğretim kurumları, üniversiteler, akademiler ve çeşitli türlerdeki enstitülerden (teknik, tarım, ekonomi, hukuk, tıp, öğretmen eğitimi, sanat vb.) oluşuyor ve dört ila altı yıllık eğitim sağlıyordu (Zvorykin, 1970: 22).

Bilimsel araştırmalara gelince, SSCB'nin en yüksek bilimsel organizasyonu SSCB Bilimler Akademisi'ydi. Doğa ve sosyal bilimlerle ilgili en önemli sorunlar üzerinde akademiye bağlı kuruluşlarda (enstitüler, laboratuvarlar, komisyonlar vb.) çalışmalar yapılıyordu. Akademi, bilimsel kurulları aracılığıyla ülke çapındaki tüm bilimsel kuruluşlarda yürütülen araştırmaları koordine ediyordu. Birlik cumhuriyetlerindeki bilim akademileri çok sayıda bilimsel, teknik ve sosyal sorunu incelerken özellikle hizmet ettikleri cumhuriyetler için özel öneme sahip olanlara odaklanıyordu. Hem teknoloji alanında hem de bazı insan bilimlerinde bilimsel çalışmanın ana merkezleri, bilimsel araştırma enstitüleri, laboratuvarlar ve tasarım ofisleriydi. SSCB Tıp Bilimleri Akademisi, Lenin Tüm Birlik Tarım Bilimleri Akademisi, SSCB Pedagojik Bilimler Akademisi gibi bazı büyük bilim

merkezleri ise kendi alanlarındaki tüm çalışmalardan sorumluydu (Zvorykin, 1970: 23).

SSCB'de, kültürel faaliyetlerin finansmanı, bilim ve kültürün gelişimini teşvik edecek ve toplumun tüm üyele-

Şekil 3. Sovyetler Birliği Bilimler Akademisi logosu.

Kaynak: <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/07/Academy-of-Sciences-USSR-logo.png> Erişim Tarihi: 19.06.2022

rinin kültürel ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenleniyordu. Para, devlet bütçesinde esas olarak tüketim fonu denilen ve cari sosyal harcamalar için tahsis edilen fonlardan elde ediliyordu. Okul öncesi kurumların, ilköğretim, ortaöğretim okullarının bakımı, genç sanayi ve tarım işçileri için okulların, okul pansiyonlarının, yetişkin eğitimi ve öğretim yöntemleri üzerinde yapılan çalışmaların, mesleki-teknik okulların, teknisyen yetiştirme kurumlarının, yükseköğretim kurumlarının, ileri eğitim için enstitülerin bakımı, eğitim ve pekiştirme kurslarının finansmanı devletin eğitim bütçesinden karşılanıyordu. Gerekli fonlar, Birlik (SSCB) bütçesinden, Birlik cumhuriyetlerinin bütçesinden yerel birimlerin (bölge, belediye, ilçe, köy) bütçelerinden sağlanıyordu (Zvorykin, 1970: 18-19).

Bunun yanında, pek çok kuruluşun kendi bütçeleri vardı ve kendi kendilerini besledikleri kabul ediliyordu. Bunlara yayınevleri, bilimsel araştırma kurumlarının büyük bir kısmı, sinemalar, orkestralar ve tiyatrolar dahildi. Kendi kendine yeten bir temelde çalışan kuruluşlar belirli ekonomik veya eğitimsel gereksinimleri karşılıyordu (örneğin, üretim deneyimi sağlayan eğitim atölyeleri). Devlet kurum ve kuruluşlarından, kooperatif, kolektif çiftlik gibi sivil toplum kuruluşlarından ek fonlar da elde ediliyordu. Bu fonlar konut inşası için de sosyal-kültürel faaliyetler için de kullanılabilirdi. İşletmeler, bilimsel araştırma ve hizmet içi eğitim için önemli miktarda harcama yapıyordu. Sendikalar, fabrikalara bağlı geniş bir kulüp ve kütüphane ağı oluşturmaktan ve çeşitli kültürel faaliyetler düzenlemekten sorumluydu. Kolektif çiftlikler ve kooperatifler, kulüplerin, kütüphanelerin ve anaokullarının bakımını karşılıyor ve ayrıca personeline eğitim sağlıyordu. Neticede, bu kuruluşlar, masrafları kendilerine ait olmak üzere çok sayıda kültürel gelişim çalışmaları yürütüyordu (Zvorykin 1970: 19-20).

Bilimsel araştırmalar da doğal olarak devlet tarafından, sözleşmelerle ve tarımsal araştırma kuruluşları söz konusu olduğunda, deney çiftlikleri ve istasyonlarından elde edilen gelirlerle finanse ediliyordu. SSCB Bilimler

Akademisi ve Birlik cumhuriyet akademilerinin örgütleri, belirli branşlar için akademiler ve bir dizi başka bilim kurumu, devlet bütçesinden finanse edilmekteydi. Sanayi, ulaşım, iletişim, ticaret, malzeme ve belediye hizmetleri için çalışan tüm araştırma kuruluşlarının kendi bütçeleri vardı (Zvorykin, 1970: 24).

Kültürel İhtiyaçları Planlama Meselesi

Halkın kültürel ihtiyaçlarının tespiti, kültürel faaliyetlerin planlanması için bir başlangıç teşkil ediyordu. Ülkedeki kültürel durum hakkında bilgi edinmek bu noktada ilk adımı oluşturuyordu. Okuryazarlık oranı, eğitim niteliklerinin düzeyi, mevcut kültür kurumlarının sayısı ve faaliyetleri, kültür çalışanlarının mevcudiyeti vb. bilgiler esas olarak kültür kurumlarından gerekli verileri alan istatistik merkezleri tarafından toplanıyordu. İstatistik çalışmaları, eğitim, bilim ve kültürle ilgili istatistiklerden sorumlu özel bir bölümün bulunduğu SSCB Bakanlar Kuruluna bağlı Merkezi İstatistik Dairesi altında merkezleştirilmişti. Nüfusun eğitim düzeyi, her türden eğitim kurumu sayısı, öğrenci sayısı (toplam ve her düzeyde), öğretmen sayısı, bilim çalışanlarının sayısı, dağılımı ve eğitimi, öğrenci sayısı, kütüphaneler, her türlü kulüpler, müzeler, tiyatrolar, sinemalar ve bunların faaliyetleri ile yayımlanan film, yayımlanan kitap ve süreli yayın sayısı ile ilgili veri topluyordu. Örneğin, halk kütüphanelerinin çalışmalarına ilişkin istatistiksel veriler, kitap stokları, okuyucu sayısı, ödünç verilen kitap ve süreli yayın sayısı vb. hakkında bilgileri içermekteydi (Zvorykin, 1970: 30).

İnsanların kültürel ihtiyaçlarının tespiti için sosyolojik yöntemler de kullanılıyordu. Örneğin, SSCB Bilimler Akademisi Uygulamalı Sosyal Araştırmalar Enstitüsü ve Novosibirsk Endüstriyel Üretim Ekonomisi ve Organizasyonu Enstitüsü gibi bir dizi bilimsel kuruluş, nüfusun çeşitli gruplarının kültürel çıkarları ve gereksinimleriyle (işçi, köylü, öğrenci-boş zaman ve değerlendirilmesi) ilgili sorunlar üzerine bir çalışma yapmıştı. Moskova İşgücü Araştırma Bürosu, bir grup ailenin bütçelerinin sistematik bir araştırmasını yürüttü ve özellikle sinema, tiyatro, kitap satın alma vb. kalemlere yaptıkları harcamalarla ilgili veri toplamıştı. Kütüphane çalışanları da kültürel ilgi alanlarına ışık tutmak amacıyla sosyolojik araştırmalar yaparken, gazeteler ve süreli yayınlar kültürel yaşamın çeşitli yönleriyle ilgili tartışmalar düzenliyorlardı. Zvorykin'in ifadesine göre, yükseköğretim kurumlarına öğrenci alma sistemi, bilim kurumlarının yapısı ve sanat kültürünün bilim çağımızdaki önemi vb. konular, 1960'ların sonlarında kamuoyunun dikkatini çeken ve basında uzun uzun tartışılan sorunlar arasında yer alıyordu. Pravda gazetesi, "Kırsal Alanlarda Kültür Üzerine Notlar" sütununda, kültürün ülkede yaşayan herkesin ulaşabileceği bir yere nasıl getirileceği sorununu tartışmış, bu sütunda basılan yorumlar, kitleler arasında kültürel çalışmalara katılmak için daha fazla uzmanın yetiştirilmesi ihtiyacını vurgulamıştı. Bunun dışında, Sovyet yurttaşları, yaratıcı sanatçıların bulunduğu ve çalışmalarını halkla tartıştığı

toplantılarda ve filmlerle ilgili kamusal tartışmalarda, okuyucu toplantılarında, kültürel konularda görüşlerini ifade edebiliyorlardı. Zvorykin, ayrıca, SSCB'nin kültürün gelişimini tahmin etmek ve uzun vadeli bir kültür politikası geliştirmek amacıyla ekstrapolasyon (bir konuda/alanda, geçmiş ve içinden bulunulan dönemin değer ve verilerinden hareketle gelecekteki değer ve verilerin tahmin edilmesi) yönteminden yararlandığını söylüyordu. Böylece, sonraki yıllar için doktor sayısından, kütüphane sayısına kadar birçok ihtiyacı yaklaşık olarak kestirebilmek mümkün oluyordu (Zvorykin, 1970: 31-32).

Sosyalist Kültür ve İnsan

İnsan kişiliğinin çok yönlü gelişiminin temelleri, sosyalizmin tarihsel başarıları; sömürünün, işsizliğin, yoksulluğun, cinsiyete, sosyal, ulusal veya ırksal kökene dayalı her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasıyla atılmıştı. Artık toplumun tüm üyelerine eğitim almaları ve yaratıcı çalışmalara katılmaları için eşit fırsatlar veriliyordu. Artık sosyal yaşamda insanlar arasında bir bağımlılık ya da eşitsizlik ilişkisi yoktu. Her bir yurttaşın kişisel onuru toplum tarafından korunuyordu ve herkes, toplumun çıkarlarıyla uyumlu olarak, hangi iş biçimini üstlenmek istediğini eşit şartlarda seçmekte özgürdü. Maddi malların üretimi için harcanan zaman azaldıkça, üretim, bilim, teknoloji, edebiyat ve sanat alanlarında bireysel yeteneklerin geliştirilmesi için fırsatlar artıyordu. Tam toplumsal eşitliğin elde edilmesi (toplumda eşit bir konum, üretim araçları karşısında, çalışma koşulları ve malların dağıtımı bakımından eşitlik, kamu işlerinin yönetimine aktif katılım ve ortak çıkarlar temelinde birey ve toplum arasındaki uyumlu ilişkiler) esas konuydu. Bu, aynı zamanda kişiliğin tam ve uyumlu gelişiminin koşuluysa. Tabii ki bunların hayata geçirilmesi kolay değildi ve önemli sıkıntılar da yaşanıyordu. Bu bağlamda, en önemli görevlerden biri, şehir ve kırsal arasındaki kafa ve kol emeği arasındaki temel farklılıkları ortadan kaldırmaktı (Zvorykin, 1970: 47-48).

Sosyalizm, çeşitli emek biçimleri ve kent ile kırsal arasındaki çelişkiyi çoktan ortadan kaldırırsa da aralarındaki temel farklar hala devam ediyordu. Ağırlıklı olarak kol emeğiyle uğraşan insanlar, yaratıcı ilhamın zevklerine pek aşına değilken, esas olarak entelektüel uğraşlarda çalışanlar, fiziksel işten elde edilecek tatmin konusunda çok az anlayışa sahiptiler. Kasaba sakinleri, manevi kültürün meyvelerinin tadını çıkarma konusunda şehirde yaşayanlardan daha avantajlıydı. Bununla birlikte, bu temel farklılıklar artık ortadan kaldırılma sürecindeydi. Uyumlu bir kişiliğin gelişimi için manevi zenginleşme ve çok yönlü kültürel ilerleme için boş zaman sağlanması önemli bir faktördü. Marksizm, boş zamanı toplumsal zenginlik ve insan özgürlüğünün bir ölçütü olarak ele alıyordu. İlham veren, yaratıcı çalışma, uyumlu bir kişiliğin gelişimi için temel bir koşuldu. Baskı ve sosyal eşitsizlik çağında yaşayan insanlar, nadiren ilham veya yaratıcı çalışma düzeyine yükselebilirdi. Sadece ekonomik ve sosyal özgürlük olduğunda insanlar

yeteneklerini işlerinde sonuna kadar kullanabilirler ve sadece yaratıcı işlerde insanın tüm potansiyeli gerçekleştirilebilirdi. Bu koşullar altında çalışma, yalnızca bir geçim aracı olmaktan çıkacak ve bir neşe kaynağı haline gelecekti. İnsanın artan boş zamanı giderek daha fazla kamusal faaliyetlere, kültürel ilişkilere, entelektüel ve fiziksel gelişime, bilimsel, teknik ve sanatsal yaratıcılığa ayrılacaktı (Zvorykin, 1970: 48-49).

SONSÖZ

Giriş niteliğindeki bu çalışmada; 16 yaşında Ekim Devrimi'ne tanıklık eden ve dolayısıyla kendisi de SSCB'de kültür devriminin bir parçası olan sosyolog Anatoliy Alekseyeviç Zvorikin'in rehberliğinde SSCB'de sosyalist kültürün inşasına odaklanılmıştır. Zvorikin, işçi sınıfı iktidarının yani yeni egemen sınıfın kültürüne uygun bir şekilde aydınlanmacı ve diyalektik bir bakışla, toplumsal bilimlerle ilgili düşüncelerini ve SSCB'de sosyalist kültürün inşa sürecini ortaya koymuştur. Ekim Devrimi'nin yarattığı sosyal, ekonomik ve politik koşullarda, insanın etkin/özne olduğu kültür devrimi, işe cehaleti ortadan kaldırmakla başlamış, halkın genel eğitim, bilim ve kültür seviyesinin yükseltilmesini yeni sosyalist insanın yaratılması adına vazgeçilmez olarak görmüştür. Sosyalist kültürün inşası; eşitlikçi, adil ve insan odaklıdır. Tek taraflı değil, katılımcıdır, tartışmacıdır. Geleceği de hesap eder, planlamacıdır. Kuşkusuz, SSCB'nin sosyalist kültürü çok önemli bir modeldir. Yeni/başka çalışmalarda kültürel inşa sürecinde yaşanan sorunlarla beraber daha ayrıntılı bir şekilde ele alınmayı hak etmektedir.

KAYNAKLAR

- "Anatoliy Alekseyeviç Zvorikin (1901-1988)", (2022). Erişim tarihi: 22.04.2022, http://publ.lib.ru/ARCHIVES/Z/ZVORYKIN_Anatoliy_Alekseevich_Zvorykin_A.A..html
- Aşukin, N. S., Butirskiy, N. P., Veber, A. B., Davidov, A. İ., İlina, İ. V., Kirillova, L. V., Lehin, İ. V., Lukovtseva, İ. İ., Struve, M. E., Yunin, M. M. (1979). *Politika sözlüğü*, Çev. M. Beyhan, İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Krupskaya, N. K. (2013). *Lenin ve halk eğitimi*, Çev. Ö. M. Demirel, İstanbul: Evrensel Basım Yayın.
- Sovyetler Birliği Komünist Partisinin Programı, (1961). Erişim tarihi: 22.04.2022, <https://t-k-p.net/yayinlar/kitaplar/sbcp%201961%20program.pdf>
- Türk Dil Kurumu, (2022). Erişim tarihi: 22.04.2022, <https://sozluk.gov.tr/>
- "Zvorikin Anatoliy Alekseyeviç (1901-1988)", (2022). Erişim tarihi: 22.04.2022, <https://land.lib33.ru/site/publication/2785>
- "Zvorikin Anatoliy Alekseyeviç", (2022). Erişim tarihi: 22.04.2022, https://www.isras.ru/pers_about.html?id=555
- Zvorykin, A. (1969). "Sovyetler Birliği'nde toplum bilimleri: sonuçlar ve eğilimler", Çev. Ö. Ozankaya, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 24(2). 9-26.
- Zvorykin, A. A. (1970). *Cultural policy in the Union of Soviet Socialist Republics*, Paris: UNESCO.